

JULIE RICHTEROVÁ, *Síředověké kachle. Muzeum hlavního města Prahy, Praha, 1982, 173 p.*

În cadrul ceramicii medievale, cabiele de sobă constituie un element important și specific, ele fiind, în același timp, la începuturile lor cele mai reprezentative piese ale arhitecturii de interior. Studiul complex al acestora și îndeosebi al diverselor scene decorative reflectă multe din aspectele vieții, ideologiei și mentalității acelorora pentru care au fost create. Studiarea lor este însă adesea stânjenită din cauza lipsei unor

grupări de colecții, a unor cataloage care să includă cahlele de sobă depozitate în muzee. Acesta este, de altfel, și unul din temeiurile publicării cărții Juliei Richterová.

În lucrarea sa, Julia Richterová prezintă colecția de cahle existentă la Muzeul Municipal din Praga, căutând, totodată, să creeze o imagine cât de cât obiectivă asupra valorii informaționale a acestora și a utilității ei pentru viitoarele cercetări în domeniul ceramicii ornamentale de interior.

Cartea atinge multe probleme ale dezvoltării și evoluției producției de cahle din Praga și ale cahlelor în general, probleme care necesită unele clarificări. În numeroase cazuri, ea încearcă să aducă soluții noi și datări corespunzătoare.

În elaborarea lucrării, autoarea adoptă criteriile generale stabilite de Zdenek Smetánka cu privire la evoluția și morfologia cahlelor de sobă din Boemia, urmărindu-le îndeaproape și aplicându-le la studiul colecției din Muzeul Municipal.

Primul capitol cuprinde o scurtă caracterizare a colecției, iar următorul prezintă clasificarea cahlelor de sobă pe grupe și tipuri. Grupa cahlelor de sobă cu fața plină, a cărei dezvoltare tehnologică și evoluție au fost mai bine stabilite, este subdivizată în funcție de motivele temelor decorative înregistrate.

Cele mai vechi exemplare de cahle de sobă aflate în colecția muzeului completează cunoștințele insuficient de clare asupra fazei de început a construcțiilor de sobe din Boemia. Așa-numitele cahle în formă de oală-creuzet, având un orificiu circular, apar, în cadrul colecției, într-un număr limitat de variante, comparativ cu acelea cunoscute pînă acum (pl. 1). Spre deosebire de acestea, cahlele-oală cu deschiderea rectangulară sînt cu mult mai bine reprezentate. Produse în cantitate apreciabilă, ele au dăinuit în tot cursul evului mediu și, odată cu începutul secolului al XVII-lea, au devenit elemente de mobilier ale casei țărănești, atît în sate bogate, cît și în acelea mai puțin prospere.

O atenție aparte se acordă cahlelor cu fața plină, care oferă, ca decor, variate teme artistice.

În faza cea mai veche, pe cahlele de dimensiuni mici este semnalat motivul heraldic inspirat din decorul dalcelor de podea. Acestei faze îi aparțin trei exemplare, datînd de la sfîrșitul secolului al XIII-lea, considerate ca autohtone și nu importuri din cauza legăturii lor directe cu dalele de podea din castelul de la Pisek. Ele au ilustrate, în relief, leul Boemiei și vulturul heraldic, cu rozetele împărțite în sferturi (pl. 13/1—2 și 14).

În perioada gotică, cahlele cu fața plină și decor în relief cunosc o înflorire remarcabilă, motivele decorative evoluind pe exemplare mai mari în comparație cu acelea din faza anterioară (pentru evoluția dimensiunilor vezi tabelele I, II și III de la p. 10 și 12). Elementele heraldice includ acum nu numai blazonul țării, dar și acelea municipale, ecleziastice și nobiliare.

Majoritatea temelor iconografice au însă, subiecte alese din mitologia creștină și biblică. Multe din motivele decorative care au ca reprezentări sfinți (Sfîntul Gheorghe, pe cal sau în picioare, omorînd balaurul, evangheliștii, desemnați uneori numai prin simbol, cu însemnele gotice ale numelui), diverse personaje biblice, Adam și Eva, Melusina etc. interesează, în mod deosebit, întrucît sînt intîlnite frecvent în numeroase descoperiri din spațiul românesc, ca, de pildă, în Moldova, la Baia, Succava, Iași, Vaslui și în alte locuri (pentru asemănări vezi pl. 35, 37—38, 49). Nu mai puțin bine ilustrate sînt scenele de turnir și temele populare de vînatoare, care reflectă spiritul acelor timpuri cavaleresti (pl. 56—57).

O actualizare a evenimentelor populare și a ecoului lor în societatea vremii este evidentă în realizarea motivelor „husite”. Ele apar, în mod obișnuit, într-o formă simplă, militară, cu imagini care înfățișează căpeteniile de oaste, războinici, care de luptă cu vizitii husiți (pl. 55) sau asociate cu un blazon, pătrunzînd astfel în sfera heraldică (pl. 28/1, blazonul municipal din Kouřim).

Puținele scene din viața cotidiană sînt explicabile dacă se are în vedere faptul că sobele decorate cu motive în relief corespundeau unui anumit grad al posibilităților materiale ale orașenilor medievali. Cererea mică justifică slaba reprezentare a unor scene, cum sînt acelea de muncă, cu atelierul de olar (pl. 58/5), sau unele privind diverse jocuri (pl. 58/2).

Odată cu venirea Renașterii, repertoriul temelor se îmbogățește și tratarea figurilor umane capătă o nouă expresie

artistică. Ornamentele animaliere și florale cunosc acum noi valențe și se accentuează funcția lor decorativă (pl. 62—67).

În ciuda realezelor greutăți întîmpinate în localizarea unor descoperiri de cahle, a problemelor legate de datări și clasificări cât mai corecte, lucrarea Juliei Richterová reprezintă un adevărat model de catalog, judicios compartimentat și cu ilustrație adecvată. Apărută într-o frumoasă formă grafică, ea constituie un excelent instrument de lucru, deosebit de util tuturor acelor preocupăți de o mai bună cunoaștere a numeroaselor probleme pe care le implică studiul complex al cahlelor de sobă în evul mediu.

RODICA POPOVICI